

Andra roten, tomt 59

Utanför kvartersindelningen

Tomter utanför kvartersindelningen utstakade 1670.

Väster om Ekelundsgatan mellan Vallgatan och Kungsgatan.

Efter branden den 1.11.1804 inköpt av staden och utlagd till friplats.

Christopher Johansson stadstjänares änka

Christopher Johansson stadstjänare bodde 1637–55 i 25 roten, alltså i norra delen av staden. Han vände sig i underrätten den 22.3.1667 mot Casper trumslagare, som hade kallat honom skälm och bockaskägg, när han efter order skulle inkvartera en soldat hos Casper. Händelsen hade bevittnats av korpralerna Joen Svensson och Olof Eriksson. Casper trumslagare ansåg sig vara ”exempt och frikallad” från inkvartering, eftersom han var soldat själv.

Den 27.7.1670 heter det i resolutionsboken: ”Alldenstund Christopher stadstjänare ofwan på sin lidne skada af Wådelden hafwer måst till publike nytta afstå sin Tompt under lille Otterhelleberg och för den skuld om wederlag och upprättelse ödmiukeligen anhåller, Ty är honom hörnetompten in till Konungsgatan tillslagen. Och der till med till en byggningshielp af sakörepennningarne Trettio daler kopparmynt bewiljade.” Den 6.3.1671 utsågs *Olof Bengtsson* i den avlidne Christopher stadstjänares ställe. I maj 1671 tackade Christopher Johansson stadstjänares änka för den begravningshjälp magistraten givit henne. Nu resterade hon 9 rdr i betalning till timmerkarlarna, som hade upptimrat hennes hus. Hon hade 7 rdr att fordra på sin mans halva årslön (EIIa:3 29.5.1671). Hon erhöll av stadens kassa 15 d smt i byggningshjälp i anseende till Christopher stadstjänares ”långliga staden gjorde tjenst och de slätte willkohr han sin hustru efter eldznöden lemnat uti”. Den 6 mars hade Collegae Scholae Herr Lars (lik?) som Lars och Christopher stadstjänare ”gifwits ringningen frii för deras liikfärd, som med swenske klockorne skedd är”.

Den 21.11.1763 vände sig *Anders Mörk* mot Christopher stadstjänares änka Karin Helgesdotter, som vid kämnärsrätten representerade av sin dotter *Margareta Christoffersdotter*.

Christopher stadstjänares änka står i bakugnslängderna 1671–73 men däremot inte i tomtöreslängderna. Av dessa senare kan man utläsa, att tomten var delad i en sydlig halva bebodd av Lars Ersson artillerihantlangare och en nordlig bebodd av Nils Swart.

Hädiska tankar om Göteborgssläkten Giers. Södra tomthalvan av 2.59

Titeln artillerihantlangare får Lars Ersson i en förteckning över Göteborgs mantal och hus, som förvaras bland städernas akter på Riksarkivet. I Gustavi tomtöreslängder, där han förekommer första gången 1674 kallas han ”Lars beskiutare”. Han bebodde själv gården 1674–75. Sedan hade tomten åbon *Sven repslagare*, som står helt för den halva tomten 1680–81.

Det kan tyckas väl knappologiskt att på detta sätt fördjupa sig i historiken för även de minst framträdande av Göteborgs invånare. Men avsikten med detta arbete är att täcka bristen på utförligare personlängder under det första århundradet efter stadens tillkomst. Och även den minsta pusselbit kan ibland vara värdefull, när det gäller att lösa släktgåtor. Jag återger här inledningen till Gustaf Asplunds ”Släkten Giers från Göteborg”:

”Göteborgssläkten Giers har kunnat följas tillbaka till slutet av 1600-talet. Den tidigaste sammanställningen av släkten är gjord på 1850-talet av en medlem av släktens ryska gren, dåvarande generalkonsuln i Kairo, sedermera ryske utrikesministern Nikolaus (Nikolaj) von Giers. Vid ett sammanträffande i nämnda stad år 1858 med en svensk släktmedlem Carl Gjers (död s.å. såsom grosshandlare i Hamburg) överlämnade N. von Giers till denne en avskrift av ett på franska språket avfattat stamträd över släkten, vilket alltjämt finnes i den svenska släktgrenens ägo. De uppgifter, som här lämnas beträffande släktens stamfader och dess äldre generationer, synas huvudsakligen vara baserade på en inom släkten förefintlig tradition och ha vid närmare granskning visat sig vara i många avseenden felaktiga. Ifrågavarande stamträd ävensom en del uppgifter som Carolina Anna Tingstadius, född Giers (se tab 25) lämnat i ett i den Klerckerska samlingen i K. B. förvarat brev av 24.1.1825, ligga till grund för den redogörelse för släkten, särskilt dess ryska gren, som återfinnes i Schlegel & Klingspors: ”Den ointroducerade adels ättartavlor” under släkten von Giers (sid 87). Såsom släktens äldste kände stamfader uppgives där kaptenen Lorentz Giers. Han skulle såsom artillerilöjtnant ha tjänstgjort å Bohus fästning vid tidpunkten för den danske generalen Gyldenlöves belägring av denna fästning sommaren 1678. Under belägringen skulle han ha blivit sårad samt för sin under densamma visade tapperhet ha befordrats till kapten av konung Karl XI samt någon tid senare avlidit av sina under striden erhållna blesyrer. Riktigheten av dessa uppgifter har emellertid ej kunnat styrkas och desamma är med all säkerhet felaktiga. Vid genomgående av de i Kammararkivet i Stockholm förvarade landsboksverifikationerna för Göteborgs och Bohus län för åren 1675–1679, vari även ingå rullor från Bohus fästning, har någon officer med namnet Giers ej påträffats och icke heller i Krigsarkivets rullor över det svenska artilleriet under 1670-talet. Ej heller återfinnes någon uppgift angående denne Lorentz Giers död i Kungälv's kyrkoarkiv och man har icke heller kunnat konstatera, att bland Göteborgs borgerskap under 1670-talet funnits någon person med detta namn.

Trots omfattande undersökningar har det icke varit möjligt, att fastställa stamfaderns namn och vitae genus. Alldenstund flertalet av släktens medlemmar inom de äldsta generationerna tjänstgjort vid artilleriet fanns anledning förmoda, att även stamfadern tillhört detta vapen, då det ingalunda var ovanligt, särskilt under 1600- och 1700-talet, att artilleriet under flera generationer rekryterades från vissa släkter och som en finsk forskare framhållit (Genealog. Samfundets i Finland årsskrift XXVI, 1942, sid 81–82) hörde namnet Giers i äldre tider till de typiska soldatnamnen.”

Så långt Asplund.

Vad som däremot är säkert är att släktens stammoder hette Brita Ambjörnsdotter. Asplund skriver sid 13 att hon hette Brita Ambjörnsdotter Sylvia, född omkr 1637, död 19.4.1721 i Göteborg

Efter den Gierska stamfaderns död 1679 (?) gifte hon om sig (före 1699) med löjtnanten vid artilleriet i Göteborg Anders Dimberg, född 1660 i Göteborg, död där 19.1.1706. Han hade före 1696 inköpt en gård på Sillgatan, öster om Östra Hamnen 7.10. Enligt Asplund skulle Brita Ambjörnsdotter vara dotter till *kyrkoherden i Jungs församling* (Skaraborgs län) *Ambernus Svenonis* (död 17.1.1749) och *Elisabeth Nilsson*. Utom en son Nils född 1632, död 1687, som antog namnet

Sylvius, upptager Warholm en ”dotter, som var bortlupen 1655”. Enligt Asplund var hon ”med all sannolikhet identisk med Brita Sylvia”.

Uppgiften att stammodern skulle ha hetat Sylvia härstammar från Lewenhaupts Carl XII:s officerare. En medlem av släktens ryska gren, sedermera ryske utrikesministern Nikolaus von Giers, gav i sin ovan nämnda redogörelse för släkten gjord på 1850-talet stammodern efternamnet *Bath*. Enligt min uppfattning kan detta mycket väl vara en missuppfattning av *Bautz*. Brita Ambjörnsdotters andre man fyrverkaren Anders Dimberg förekommer i en enda fadderuppgift i Kristine kyrkas böcker, nämligen den 8.3.1690, då han var fadder hos *bössmakaren Hans Bautz*, då denne döpte sin dotter Siri. Övriga faddrar var *fortifikationslöjtnant Joakim Meijer, artillerifänriken Daniel Jesko, magister Parnovius* fru samt *Annika Ambjörnsdotter*. Den 3.7.1693 omtalas i rätten, att *handelsmannen Johan Pedersson /gift Sigrid Nilsson/* och *Ambjörn Helgesson hattmakare /tidigare gift Britta Nilsson/*, vars far var *Nils Torkelsson/* var svågrar och att *Hans Bautz* var måg till *Ambjörn hattmakare*. Detta kan tyda på att även *Dimberg* var ingift i *Ambjörn Helgessons* familj men naturligtvis kan det också sammanhållas med att han som yrkesman träffat *Hans Bautz* i tjänsten (i likhet med *Jesjo* och *Meijer*). *Nikolaus von Giers* kan ha hört namnet *Bautz* nämnas som en besläktad familj och gett *Brita Ambjörnsdotter* detta efternamn. Att den *Gierska* stammodern skulle ha hetat *Brita Sylvia* är en uppgift, som kan stödja sig på att en kvinna med detta namn var fadder, när *Ambjörn Giers* i Garnisonsförsamlingen döpte sin son *Jonas* 16.1.1701. Nämnas bör, att det vid denna tid fanns en organist *Henrik Sylvius* i Göteborg, som kan ha haft en dotter *Britta* (hans hustru hette *Elisabeth*). Men kanske hade släkten andra bevis för efternamnet. En nutida medlem av släkten kaptén *Lawrence Giers* anser enligt ett privatbrev av den 12.3.1974, att det faktum, att *Brita Sylvias* två äldsta barn fått namnen *Ambjörn* och *Nils* ”nästan bevisar, att hon var dotter till prästen *Ambernus Svenonis* och *Elisabeth Nilsson*”. Måhända om *Brita Ambjörnsdotter* verkligen hette *Sylvia*. Men hon kan också ha varit dotter till hattmakaren *Ambjörn Helgesson* och *Brita Nilsson* och därför ha givit sina äldsta barn dessa namn.

Ingenting är bevisat, vare sig släktskapen med prästen eller hattmakaren, som flyttade till en son, som var präst i *Eldsberga* i *Halland*.

Den 10.4.1700 lagbjöd handelsmannen *Per Sveder* hustru *Ambjörnsdotters* hus och gård på *Konungsgatan* under *Ekeskogen* för skuld (14 rdr courant). Någon *Britta Ambjörnsdotter* står nu inte i tomtöreslängderna, vilket kan bero på en lucka i tomtöreslängderna 1682–95. Redan 1696 betalade *Per Sveder* tomtöre icke blott för en gård på nuvarande *Domkyrkoplan* vid *Kyrkogatan* utan också för denna gård på *Ekelundsgatan* (nummer 2.59 enligt senare numrering). Läget bestämdes till ”under *Ekeskogen*”. Regeln i Göteborg vid denna tid var att tomtöret betalades av den som disponerade tomten, ej av den formelle ägaren.

Om man sammankopplar detta med att gården tidigare ägts av en *Lars Ersson* artillerihantlangare kan man fråga sig, om man icke i honom har den sökta stamfadern *Giers*? Uppenbarligen har *Gyldenlövefejden* gjort, att gården under vissa år uthyrdes till repslagaren. Detta kan åtminstone vara ett ”beaktansvärt uppslag”. – Uppgifter om *Lars Ersson* borde finnas i de i de enligt det långa *Asplunds-citatet* ovan i *Kammararkivet* i *Stockholm* förvarade landsboksverifikationerna för Göteborgs- och *Bohus län* för åren 1675–79 i de rullor, som där ingå för *Bohus fästning*, som där ingå eller i *Krigsarkivets* rullor över det svenska artilleriet under 1670-talet. Uppgifter kan också finnas i regementsräkenskaperna (se *Alf Åberg Släkt och hävd* 1963: 2–3.)

Om Brita Ambjörnsdotter vet man emelertid ytterligare något, som aldrig uppgivits i litteraturen: hon försörjde sig som kokerska och genom tillverkning av konfektyrer. Den 14.12.1707 klagade *sockerbagare J Lindhult* inför magistraten över sal Dimbergs änka ”som inkräktade på hans levebröd genom bakande av sockerplätzer, marroner [eg. kastanjer] och pepparnötter, vilket hon dock med sådan nachläsigheet gör och dhet icke uthan efter hon dhet ey förstår att mitt sockerbaakvärk dherigenom kommer i en slätt Credit och wanwürdnat, emedan de föregifwer dhet wara kommit från mig” etc. Hon borde enligt Lindhult förbjudas dyl. sockerbakning, ”emedan hon kunde dessuthan af sin kokning sig nära”.

Den 16.7.1695 besvårade sig skomakaregillet över att Per Sveder uppköpte barken i stora kvantiteter. Samma år den 21 augusti nämnes det, att han hade svågern *Zachris Johansson*, 1701–1806 ägde Per Sveders änka gården.

1697 bodde här en *Anders Gädda*. Vem han var är okänt.

1710–1715 Torsten Andersson, timmerman: 1715 tomt 50, hus 120 d smt, lösöre 40 d smt

1717 Torsten Andersson timmermans änka. Ibm stadsbåtsmännen *Johan Kruslåck med hustru Karin Andersdotter*, *Bengt Carlsson med hustrun Elin*, utfattiga

1725 sägs det märkligt nog att Torsten Andersson timmerman var utrikes och hustrun utfattig

1733 talas om skeppstimmerman Torsten Anderssons gård: ibm bor där *borgaren Olof Andersson*, som arbetade vid reparebanan, ibm *båtsman Jacob Pettersson*

1735–55 borgaren och hökaren Johan Eckling

1765–75 dennes änka

1.3.1780 Österquist 2/3 skomakaren Petter Engquist

1785–95 skomakaren Petter Engquist

1800 – branden 1804 förre skomakaren Petter Engquist

Efter branden inköpt av staden och utlagd till friplats.